

A vámpír-tematika tehát végeredményben közvetetten jelenik meg a regényben, ahogyan maguk a szereplők is irodalmi előzményekből ismert fikciónak tekintik még azt is, ami velük történik. Amennyiben pedig mégiscsak kapcsolatba hozható a gróf az örömlányokkal történt bűntények furcsa körülményeivel, az olvasó (éppúgy, ahogy Szállási Titusz) erről is csak áttételesen, a gróf elbeszéléséből tudhat, vagy Mihály nevű inasából. Így akkor sem konfrontálódik a regénnyel, ha alapján véve nehezen tud mit kezdeni a vérszívó élőhalott karakterével, hiszen mindez még a regény világán belül is folyton megkérdőjeleződik, vagy oly mértékben válik iróniától áthatottá, hogy könnyen saját maga paródiájaként is értelmezhető.

Végezetül a regény azon fontos jellemzőjéről is szót kell ejteni, amely leginkább összeköti a korábbi Benedek-szövegekkel ezt a művet. Arról a módról, ahogy a közismert figurák beleolvadnak a regény fiktív világába. Molnár Ferenc, illetve még inkább Ady Endre úgy válik hiteles szereplőjévé a fikciónak, hogy közben nem veszíti el azt az identitását sem, melyet az olvasó máshonnan ismer. Ahogyan a regény szereplői által is jól ismert és gyakran emlegetett Ady kirohan a kávéházba betérő gróf ellen, hogy ettől az embertől félni kell, tulajdonképpen hasonló mechanizmusra épül, mint amikor az *Így élt John Lennon* című regényét Benedek azzal indítja, hogy a már sztár John Lennon az interneten ismerkedett meg Yoko Onóval. Ugyanígy összekapcsolható *Az élcsapat* egyik legmulatságosabb motívumával is, mikor az elvtársak, akik már rég kikiáltották a Tanácsköztársaságot, megfélemlenek a még mindig a gyűjtőfogházban bizonytalan sorsán morfondírozó (amúgy elvileg szintén rég szabadon engedett) Rákosi Mátyásról. A történelem, a valóban élt híres személyiségek, történelmi szereplők ilyen módon történő ironikus fikcionalizálása, és az ebből kibontakozó történelemszemlélet olyan motívuma Benedek Szabolcs szövegeinek, amiért érdemes rájuk odafigyelni.

Mindezek ellenére a regény némiképp csalódást keltő, aminek oka leginkább cselekmény bonyolításának arányaiban lelhető fel. A ráérős, részletező történetmesélés végén az elbeszélő hirtelen és nagyon röviden varrja el a szálakat, szinte összecsapja azt a néhány oldalt, amelyben a rejtélyek megoldására utal (bár konkrétan nem mondja ki). Persze a három részre tervezett regénysorozat még rejthet olyan meglepetéseket, amelyek utólag kiigazítják vagy felülírják ezt az aránytalanságot, azonban ennek a regénynek (amelynek önállóan is kompakt, egységes mivolta természetesen nem vita tárgya) az értelmezése során erre a ne-

gatív olvasási tapasztalatra mindenképp szükségesnek tartom felhívni a figyelmet. Pedig, mint láthattuk, a szerző nagyon is törekszik arra, hogy olvasóinak, rendelkezzenek azok bármilyen befogadói attitűddel, lehetőleg ne okozzon semmilyen kellemetlenséget. Talán épp az a baj, hogy túlságosan is.

Kondor Vilmos

Magda, a bestiális Népszínház utcai mindenes

Agave Kiadó
Budapest, 2012

Vincze Ferenc

GORDON ÚJRATÖLTVE

Kondor Vilmos *Budapest novemberben* című kötetének megjelenése után egy ideig azt gondolhattuk, lezárult Gordon Zsigmond jól indult karrierje. A szerző eljutott 1956-ig, s itt véget érnek a kalandok – ilyen vagy olyan okokból kifolyólag nem születnek további történetek. Még ha el is időztünk annál a gondolatnál, hogy milyen jó lenne, ha folytatódnának a tényfeltáró nyomozások, ha Gordon – oldalán Krisztinával – újra belevetné magát Budapest sűrűjébe, mégis erősebb volt a megállapítás: tudni kell pontot tenni egy sorozat végére, különben fennáll a veszélye annak, hogy leül a történet, s a szerző rutinból írja tovább főhősének kalandjait. Így hát legújabb, *Magda, a bestiális Népszínház utcai mindenes* című kötete esetén természetsszerűleg adódik a kérdés: mennyiben sikerül megőrizni a történetvezetés izgalmasságát és mennyiben sikerül újat csempészni a Gordon-történetbe. Mindemellett

árnyalja a kérdésfelvetést, hogy míg az eddigi könyvek esetén regényekről beszélhettünk, addig jelen kötetbe öt elbeszélés és egy kisregény került, s ezek alapján az a kérdés is felmerül, mennyiben működnek a Gordon-sztorik a rövidebb műfajokba sűrítve.

A legújabb kötet olvasásakor nemigen tekinthetünk el a korábbi regényektől, főként attól a tényről, hogy az ezt megelőző művek kronológiája, szereplőgárdája létrehozott egy, az időben előrehaladó, a 20. század magyar történelmét szerves háttérként használó narratívát, melynek jellegzetességeit és adottságait a szerző kiválóan fűzte össze főhősének aktuális nyomozásával. Amikor legutóbb búcsút vettünk Zsigmondtól és Krisztinától, nem csupán jól kidolgozott és élő karaktereiktől, hanem egyúttal a regények megteremtette miliőtől is búcsúztunk. Jelen kötet alapvetően nem kívánja ezt az istenhozzádot felülírni, ami egyfelől mindenképpen értékelendő, hiszen az olyan lenne, mintha a 24-ből jól ismert, az egyes évadok végén a naplementébe elmaradhatatlan napszemüvegében és oldaltáskájával elsétáló, leharcolt arcú Jack Bauer még egyszer, kilencedszer is visszatérne, hogy immár a földönkívüliek inváziójától is megmentse az Államokat. Másfelől, minthogy e könyv történetei Gordon Zsigmond csikókorába kalauzolnak bennünket, nagy részben a *Budapest noir* eseményei elé, nem kevés kihívást is jelentenek: egy, az öt kötet során folyamatosan alakuló karakter kezdő lépéseit, jellemének esetleges kiforratlanságát is bemutatni hivatottak.

A kötet öt elbeszélése – amennyire ez megítélhető – kronológiai sorrendben követi egymást, s az első Gordon Zsigmond amerikai „kiruccanásával” indít, míg a többi már a Budapestre visszatért újságíró néhány esetét mutatja be. Mielőtt a főhős karaktere kapcsán felmerülő kérdésekre rátérnénk, érdemes némi figyelmet szentelni az elbeszélések formai megoldásainak. A műfaj jellegzetességei alapvetően lehetőséget adnának egyes alakok – így például a főhős – felépítésére, azonban Gordon esetében ezt a szerző megspórolhatta, hiszen a korábbi kötetek jelentik a biztosítékot arra, hogy nem feltétlenül igényeljük olvasóként az újságíró további jellemzését. Ehelyett például az Amerikában játszódó történetben sokkal nagyobb hangsúlyt kap a korabeli politikai események leírása, továbbá egyes szereplők élettörténetének a bemutatása. Maga a nyomozás menetének követése elenyésző az *Iffjú Mariska hétköznapi halála* című elbeszélésben, sokkal inkább a fent említett narratív egységek kerülnek túlsúlyba. Ez összességében a többi elbeszélésről is elmondható, s mindez nem feltétlenül válik az írások előnyére. Míg például az ehhez hasonló futamoknak jelentős teret bizto-

sító regényben ez nem válik erőltetetté, addig az elbeszélésekben ezek a megoldások már a műfaj kereteit feszegetik, mintegy fel is borítják az egyensúlyt, a szövegek felépítésbeli arányosságát. Miközben az is megállapítható, hogy a szerző többé-kevésbé kényszerűen került e műfaji csapdába: minthogy a Budapest-regények kiemelkedő jellegzetességként, továbbá Kondor egyik stílusjegyeként tarthatjuk számon a pontos, árnyalt regénybeli világ megteremtését és ennek módját, nem véletlen ennek alkalmazása. Talán ennek egyenes következménye egy következő szerkezeti megoldás, mégpedig a kihagyás gyakorta megjelenő eljárása. Az üres helyek, melyek kitöltése egyértelműen az olvasó feladata marad, megszaporodtak az elbeszélésekben, s több esetben is a vázlatosság érzetét keltik. Az *Iffjú Mariska hétköznapi halála*, *Wallenstein Ödön gyengéje*, *A Nyavalya tudja* című szövegekben ezeknek a kihagyásoknak köszönhetően fér bele az elbeszélés kereteibe az elbeszélő történet, s a nyomozás egyes elemei – melyek a regényekben kifejtésre kerültek – itt elbeszéletlenül maradnak. A sűrítés technikája természetesen ugyan az elbeszélésnek, azonban jelen esetben, mikor a regények meglehetősen erős hivatkozási alapot és egyúttal előzményt jelentenek, túlságosan is erőltetett megoldásnak tűnik. Egyértelműen kijelenthető, hogy ezek kevésbé sikerült írások, s nem elsősorban a megírás nyelvi szintjét illetően, sokkal inkább a krimi műfaja felől tekintve. Ami mégis élvezhetővé teszük őket, az a regények – fentebb éppen hátrányként említett – erőteljes jelenléte: a már kialakított világ, Gordon alakja.

Mindenképpen ki kell emelnem a kötet két elbeszélését, melyekben Kondor sikeresen vette a műfaji kihívások jelentette akadályokat, s önmagukban is megálló, előzményektől független, élvezhető szövegeket ad az olvasónak. A kötet címadó, *Magda, a bestiális Népszínház utcai mindenes* című darab egy korabeli bírósági tárgyalásra kalauzol bennünket, s ez az egyetlen elbeszélés, melyben a szerző egyáltalán nem él a kihagyás lehetőségével. Tömör, pontos nyelve, rövid, árnyalt leírásai, könnyed, modorosságot nélkülöző párbeszédei minden tekintetben kiváló szöveget eredményeznek. A zsörtölődő Tamás bíró remekbeszabott központi alakja, dr. Drégelyvári-Süle Böbe ügyvédkisasszony operettbeli primadonnákat megszegyenítő fellépése, továbbá kettejük retorikai összecsapása lehengerlő írói teljesítmény. Olyan elbeszélés ez, melynek mesteri vonalvezetését tanítani lehetne. S mindközben nem feledkezhetünk meg arról a tényről sem, hogy a jól megválasztott szereplők bemutatása, a nézőpontok állandó váltakoztatása a bírósági rajzoló hol alapos, hol vázlatos bírósági életképeit idézi elénk.

Egy-egy kimerevített kép röviden ugyan, de a jellemző arckifejezést, mozdulatot megtalálva pontosan szemléltet, sejtet, s ezzel újra és újra lendületet ad a nem várt befejezéshez. Talán nem véletlen, hogy a szintén kiemelhető *Négyen voltak* című elbeszélés hasonló módon tematizálja a képiséget: itt a nyomozás eredményességét egy feltehetőleg autista kisfiú grafikusokat megszágyenítő rajza biztosítja. Úgy tűnik, mintha Kondor e két szövegben talált volna rá azon technikai megoldásra, amely a kihagyások mellett lehetőséget nyújt arra, hogy a krimi néhol részletességet igénylő kihívásaira az elbeszélés műfaján belül adjon választ.

Egészen más megítélés alá esik a kötet utolsó szövege, a kisregény kissé bizonytalan kategóriájába sorolható *Pernahajder volt-e Schok Jenő?* című írás. A nagyobb lélegzetvételű szöveg már sokkal inkább lehetőséget ad arra a kibontakozásra, amely a Budapest-regények korábbi darabjaira oly jellemző volt. Itt nemcsak az előzmények biztosítják Gordon Zsigmond karakterét, maga az elbeszélés is alakítja a már megformált figurát, további részletekkel gazdagítja. A történet az első és a második Budapest-regény közötti időben játszódik, ismerős szereplők jelennek meg, Krisztina mellett felbukkan Gellért Vladimir, valamint telitalálat a szerkesztőségi gyakornok, Páztor alakja. A nagy nyitójelenet a hullaházi árveréssel, vagy Páztor Gordonnál tett látogatása és beszámolója a társasági kártyázásról kiválóan mutatják Kondor Vilmos fentebb, az elbeszélések kapcsán hiányolt érdemeit a részletgazdag környezet megteremtése terén. S ahogyan ez korábban is megfigyelhető volt a sorozat kötetei esetén, a szerző a korabeli társadalom különböző rétegeit is bemutatja, és ismét remekül választja ki Páztor és a sofőrök alakjait, akik részben az átjárást és gyakran az információáramlást is biztosítják. Emellett Páztor rövid, elkeseredett kifakadása egyfelől mintha a Gordon-regények Budapest-képét összegezné, másfelől akár a mindenkori jelen kritikájaként is érthető: „És ha meg is találjuk, akit keresünk – pillantott Krisztinára, aki karba tett kézzel állt az egyik szék mögött, és a mellkasa szaporán járt –, mit csinálunk vele? Itt mindenki valakinek a valakije, mindenki együtt járt valakivel az egyetemre, mindenki valakinek az ura meg a komája, az urambátyámja – legyintett. – Mit lehet ezekkel kezdeni? Úgyis azt csinálnak, amit akarnak. Azt sem értem, az apám miért van annyira feldőlve az uraktól. Csodálják, hogy nem akartam sofőr lenni? – Alsó ajkát lebigygyesztve bólogatott, aztán mérgesen Gordonra nézett. – Nem is érdekes, hogy melyik volt az – jelentette ki. – Teljesen lényegtelen, kérem.

Mert bármelyik lehetett. Nem mindegy, hogy melyik nem kapja azt, amit megérdemel?” (190)

Kondor Vilmos legújabb kötete egyfelől – egy-egy szöveget tekintve – sikerültnek mondható, másfelől élénken él bennem a gyanú, hogy kicsit olyan, mint az amerikai tévésorozatok legtöbbször: a jól sikerült első három-négy évad után még egy utolsó, legutolsó bőrt is megpróbálnak lenyúzni a szereplőkről. Hogy ez magának a szerzőnek vagy a kiadónak az ötlete volt, végeredményben mindegy, az eredmény a lényeg. Alapvetően nem lett volna rossz ötlet Gordonnak a *Budapest noir*-t megelőző történeteit megírni, csak hogy azt – véleményem szerint – korábban kellett volna, így nagyon marketingszagú a dolog. Másrészt ami működött a regények esetén, az látványosan nem sikerült néhány elbeszélésben – ennek tapasztalata persze érdekes megfontolásokhoz vezethet, amelyek azonban kevésbé az olvasót, mint inkább a szakmát érdekelhetik. Az olvasót leginkább az foglalkoztatja, hogy jó, olvasmányos, Kondortól megszokott színvonalú könyvet vehet-e a kezébe. Ha nem ez történik, akkor elégedetlen, és elgondolkodik azon, vajon nem kellene-e – minden szimpátiája ellenére – végre mégis pontot tenni a Gordon-történetek végére?